

Vzpomínky a zapomínání

Projekt "VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ", zaměřený na proměny zobrazování holocaustu a na možnosti objektivní reflexe jeho událostí prostřednictvím filmů animovaných, dokumentárních a hraných, natočených v různém časovém odstupu od konce druhé světové války, představil v uplynulých letech divákům v pěti středoevropských zemích téměř sto známých i méně známých filmů. Vyvrcholením projektu je vydání **pětijazyčného DVD/DVD-ROM "VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ"**, obsahující trojici pozoruhodných snímků, oceněných v době svého vzniku na významných filmových festivalech.

Co spojuje **hraný film PASAŽÉRKA** (Polsko, 1963), **animovaný APEL** (Polsko, 1970) a **dokumentární ZLOPOVĚSTNÉ DÍTĚ** (ČR, 2003), je právě motiv paměti, vzpomínání a zapomínání. Tato unikátní kolekce filmů, vydaných u nás poprvé na DVD, je sondou do dějin kinematografie, zrcadlí, jak se s postupem času proměňovaly vzpomínky na válku ve vědomí evropské společnosti. Pětijazyčné DVD s filmy v české, anglické, německé, polské a maďarské verzi obsahuje také nahrávky rozhovorů s filmovými tvůrci, dobové fotografie, plakáty, a **tištěnou vzdělávací brožurku** s texty předních odborníků na téma reflexe holocaustu v dějinách kinematografie, dostupnou také elektronicky na **DVD-ROM** v české i anglické verzi.

Vzdělávací pětijazyčné **DVD/DVD-ROM "VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ"** bude slavnostně **představeno** veřejnosti **dne 23. června 2009 ve 20.00 hodin** v pražském archivním kině Ponrepo (Bartolomějská 11). A o den dříve **22. června 2009 v 18.00 hodin** také **ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea** v Praze (Maislova 15). Spoluvydavateli DVD je Národní filmový archiv a společnost Dvanáctopic. DVD bude v prodeji v kině Ponrepo nebo prostřednictvím objednávkového formuláře na www.vzpominky.12opic.cz/form/ za cenu 249Kč (nebo 289Kč se vzdělávací brožurou) od července 2009.

DVD/DVD-ROM "VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ" obsahující hraný film PASAŽÉRKA, dokumentární ZLOPOVĚSTNÉ DÍTĚ bylo připraveno k vydání již v roce 2007, ale pro nepřiměřené finanční požadavky jednoho z dědiců autorských práv k filmu VZPOURU HRAČEK vůči Národnímu filmovému archivu nemohlo být nakonec uvedeno do distribuce. Animovaný film Františka Sádka a Hermíny Týrlové byl proto nahrazen slavným snímkem APEL, historicky prvním polským animovaným filmem o holocaustu, který byl v anketě Society for Animation Studies a časopisu Variety zařazen mezi sto nejlepších animovaných filmů světa a oceněn například na festivalech v Oberhausenu nebo v Annecy.

Termín křestu DVD nebyl zvolen náhodně. **23. června 2009** totiž uplyne **65 let od inspekce**

Mezinárodního červeného kříže v terezínském ghettu, která akceptovala nacistickou fikci Terezína jako "šťastného města". Švýcarský zástupce delegace, Dr. Maurice Rossel, ve své zprávě uvedl, že jeho "úžas byl mimořádný, když v ghettu našel město, které žije téměř normálním životem." Rossel doplnil své vynikající hodnocení podmínek života v ghettu dokonce fotografiemi hrajících si dětí, z nichž většina posléze skončila v plynové komoře. Tato událost naznačuje, jak snadno lze zneužít obrazu k propagandě a zapomenout. Tím, jak se vzdalujeme od konce druhé světové války, odcházejí i poslední očití pamětníci oněch událostí a zkušenost holokaustu tak postupně ztrácí na své ostrosti a naléhavosti. To, co ji může oživit a připomenout mladým lidem jsou právě filmové obrazy, které ukazují, jak různě na ni s odstupem od konce války vzpomínáme.

Edukativní pětijazyčné kombinované DVD-Video /DVD-ROM "VZPOMÍNKY A ZAPOMÍNÁNÍ" je velmi vhodná školní pomůcka, která tyto proměny zachycuje a doplňuje odborným komentářem. Více informací na www.vzpominky.12opic.cz a www.nfa.cz.

FILM - ZLOPOVĚSTNÉ DÍTĚ

ZLOPOVĚSTNÉ DÍTĚ

ČR 2003 / 38 min.

Režie:

Lucie Králová a Miloslav Novák

Scénář:

Lucie Králová

Kamera:

Dalibor Fencel a Viktor Smutný

Hudba:

Aleš Killián a Ladislav Železný

Hrají:

Eduard Linkers (slovo)

Formát: 1:1,66

Originální verze: česká

Hlubinný portrét dvacetiletého truhláře Michala z Plzeňska, v jehož životě se zpřítomňuje téma holocaustu. Michal navštěvuje vyhlazovací tábory po celé Evropě, komunikuje s přeživšími, píše knihy. Jeho nejznámějším románem je "Predátor v holocaustu". Své knihy podepisuje pseudonymem "Wäckerle", který převzal po historicky prvním komandantovi nacistického koncentračního tábora. Ve filmu se autoři na to pokouší nalézt odpověď PROČ? Film končí scénou, kdy se Michal rozhodne opustit svou vlast a odletět do Izraele, s cílem najít jednoho z posledních přeživších vyhlazovacího tábora Treblinka, Samuela Willenberga.

Film získal Cenu za nejlepší český dokumentární film roku 2003 na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě, dále pak na Festivalu FAMU v roce 2003 Cenu za nejlepší dokumentární film, Cenu za nejlepší střih a Čestné uznání za kameru. Film byl dále uveden na zahraničních festivalech ve Finsku, Turecku, Německu, Polsku, Francii, Rusku i ve Spojených státech amerických.

Lucie Králová

(*1978 Rokycany)

Vystudovala Fakultu Humanitní vědy na Karlově univerzitě a nyní dokončuje obor Dokumentární tvorba na FAMU. Absolvovala půlroční stáž na italské univerzitě Degli studi di Cagliari na Sardinii. Od roku 1996 točí autorské filmy. Nyní natáčí celovečerní dokumentární filmy "Mír s turisty", v němž pátrá po neznámých turistech podle jejich ztracených fotografií.

Filmografie:

- 2000 - Made in pade (DV, 5 min.)
- 2001 - Normální Tony Dvořák a ti druzí (16mm, 10 min.)
- 2002 - Zlopověsté dítě (16 mm, 38 mm ., spolurežie)
- 2002 - Nadtrpaslík / Überzweg (16 mm, 30 min.)
- 2004 - Aqua Fosilot Medica (DV, 33 min.,)
- 2005 - Mír s turisty (16 mm, 90 min.)

Miloslav Novák

(*1978 Dvůr Králové nad Labem)

Absolvoval SVOŠF v Písku, a poté obor Strihová skladba na FAMU. Působil jako publicista, například v Literárních nebo Lidových novinách. V roce 2004 absolvoval půlroční stáž na Univerzitě Degli studi di Cagliari v Itálii.

V současnosti dokončuje studia v oboru Dokumentární tvorba na FAMU a zároveň studium na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity. Natáčí celovečerní dokumentární film pod názvem "Mír s tuleni", který pojednává o tom, jak se za posledních sto let proměnila lidská přirozenost, na pozadí příběhů dvou zvířat.

Filmografie:

- 1997 - Samota bývá nebezpečná (35mm, 7min.,)
- 2000 - Poslední zázrak I. V. Mičurina (16mm, 15 min.)
- 2000 - J. C. (DiGi Beta, 37min.)
- 2002 - Zlopověstné dítě (16mm, 38 min., spolurežie)
- 2005 - Válka s mloky (16 mm, 90 min.)

FILM - PASAŽÉRKA

PASAŽÉRKA

Polsko 1963 / 58 min.

Režie:

Andrzej Munk, Witold Lesiewicz (dokončení filmu)

Scénář:

Andrzej Munk, Zofia Posmysz

Kamera:

Krzysztof Winiewicz

Hudba:

Tadeusz Baird

Hrají:

Aleksandra Ślaska

Anna Ciepielewska

Janusz Bylczyński

Krzyszława Dubielówna
Anna Gołębiewska
Barbara Horawianka
Anna Jaraczówna
Maria Kościłkowska
Andrzej Krasicki
a další

Formát: 1:2,35

Originální verze: polská s českými titulky

Pasažérka je posledním nedokončeným dílem Andrzeje Munka, který zahynul při automobilovém neštěstí 20. Září 1961.

Na palubě lodi, plující z Kanady do Hamburku, cestuje profesor se svojí ženou Lízou, bývalou esesačkou. Líza svou minulost pře mužem zatajila, ale minulost se přihlásí ke slovu ve chvíli, kdy na loď nastupuje pasažérka, podobná Martě, vězeňkyni z koncentračního tábora. Líza ji nenáviděla. Týrala ji. Ne fyzicky; krutěji; chtěla ji zlomit morálně. Před zraky Lízy vystupují jednotlivé epizody z koncentračního tábora. Ze strachu před skandálem se Líza přiznává svému muži. Snaží se před ním omluvit - dělala jen to, co musela. Ale její vlastní vzpomínky ji usvědčují; z těch je složena její skutečná minulost. Muž chce, aby v nejbližším přístavu vystoupila. Ale když opouští loď pasažérka, a nebezpečí skandálu je zažehnáno, pokračují společně v cestě.

Film byl vyznamenán cenou FIPRESCI na XVII. MFF v Cannes 1964 a na XV. FFP byl poctěn "za nevšední přístup k tematice nacistických zločinů, vyznačující se hlubokou analýzou psychologie viníků a jejich svědomí" Hlavní cenou a cenou Svazu protifašistických bojovníků.

Andrzej Munk o filmu Pasažérka

Jaké je hlavní téma mého filmu? Zasahuje do let války a okupace, ale odehrává se v současnosti. Akce se odvíjí jakoby ve dvou vrstvách- současné na palubě luxusní lodi a před dvaceti lety v době okupace. Jaké jsou hlavní problémy mého filmu? Problém odpovědnosti, svědomí a vytrvalosti člověka až do konce. Je tu ještě problém Němky, která vězněnou ženu netýrala, ale snažila se jí zlomit morálně tím, že jí nabízela místo privilegovaného vězně. Němka věděla, že dívka má v koncentračním táboře snoubence. I odtud ji chtěla zničit. Retrospektivní děj, vzpomínky Lízy, se odehrává v Osvětímí? Osvětímí ukazuje ve filmu dvěma filtry: z perspektivy dvaceti let a ? viděný očima Němky ? esesmanky. Její vztah je chladný, svědomí klidné? Nechtěl jsem vytvořit dokumentárně realistický obraz osvětímského tábora. Není to možné. Kdybych chtěl formou dokumentu rekonstruovaného podle zdejších protokolů natočit jen jeden den života v táboře, pokládal by to divák za nemožné. Nevěřil by. Lidský rozum a cit by se bránil uvěřit tomu nepřetržitému týrání, bití a vraždění. Vyhýbáme se všem drastickým scénám. Necháváme je ve stínu. Například ukazujeme blok smrti těsně před popravou. Pustým dvorem vjíždí černý vůz. Esesman nabíjí pušky, V chodbě stojí nazí lidé, někteří se ještě svlékají. Potom se vracíme ne tentýž dvůr už po popravě. Vidíme malý vozík naplněný šaty vězňů a velký černý vůz. Domýšlíme se, že jsou v něm popravení. Kápo polévá hadicí stěnu, před kterou se pravděpodobně odbyla poprava a druhé kápo hrabe trávník. Nebyla slyšet dokonce ani ozvěna výstřelu. Postava pasažérky je jen katalyzátorem, který u esesmanky vyvolává krizi. V podstatě není vůbec jisté, jestli je pasažérka skutečně Marta- vězeňkyně z koncentračního tábora. A také to není vůbec důležité. Chci aby v ohnisku divákova zájmu byla esesačka. Ona nechce přiznat svou vinu. Ospravedlňuje se před mužem, před sebou, před divákem, tak je koncipováno všechno co říká. Ale obraz všechno vyvrací. Musí ji v očích diváka usvědčit. Profesor je typický oportunist. Samí zlí lidé, že? Ale negace zla odporuje dobru. Film může ukazovat zlo. Podle mého názoru nemusí mít nutně pozitivního hrdinu. Především tu jde o autora, ten se musí v negaci zla srozumitelně vyjádřit.

Režisér Lesiewicz o dokončení filmu Pasažérka:

Ve filmu není jediný záběr, který nenatočil Munk. Před smrtí nafilmoval skoro celou osvětivskou část filmu- 95 procent retrospektivy. Jak víme, osvětivská část měla být pouze záminkou k rozehrání současného děje, obsahujícího nejdůležitější myšlenky. Z toho zůstalo sotva několik scén. Pokud jde o obsah, je to materiál bohatý, ale je z něj jen málo záběrů, a ty ještě na sebe nenavazují. Vycházel jsem pouze z toho, co natočil Munk. Když jsem pročítal jeho scénář, na kterém spolupracovala Zofia Posmiszová, když jsem si několikrát prohlídl materiál, napadlo mě, jak je smontovat. Ale mám na to právo? Víím přece s jakou volností nakládal Munk se svým materiálem. Možná, že on by jej jinak usměrnil po dramaturgické stránce, jinak by rozložil akcenty. Nevím. Nikdy jsem necítil takovou zodpovědnost, nikdy jsem se tak nebál výsledku, i když se zde vlastně dá mluvit jen o "organizování" materiálu. Hlavní myšlenka mé práce spočívala v tom, zůstat věrný autorovu záměru. Ale i to vyvolalo tolik složitých problémů, že ještě dnes, po dokončení Pasažérky, nutí mě ten materiál stále k přemýšlení, jestli to, co jsem udělal, je správné. Andrzej Munk Byl bezesporu vyhraněnou individualitou, a tak talentovaných tvůrců je málo. Ale vycítí divák z tohoto filmu jeho charakteristický styl? Jeho směřování? Najdou zde něco z něj lidé, kteří se o Munkovu tvorbu zajímají? Pochopitelně pozorovat Pasažérku podle jejího dnešního tvaru by znamenalo zbanalizování obsahu i problematiky tohoto filmu. Myslí, že jeho význam je v jakési atmosféře, že zhlédnutí filmu vyvolá tutéž koncentraci jaká byla během práce.

1. Název vzdělávacího programu:

Film a škola - Vzpomínky a zapomínání

2. Obsah - podrobný přehled témat výuky a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace:

Seminář sestávající ze tří částí: historické, literárně-jazykové a společensko-vědní.

V historické části se účastníci seznámí s historickými příčinami i vyústěním druhé světové války a tématem holocaustu s důrazem na geografické ukotvení do zemí střední Evropy. Literárně-jazyková část seznámí účastníky s reflexí druhé světové války a holocaustu v literatuře se zaměřením na filmové adaptace, seznámí je i s možnostmi využití elektronických dialogových listin a pětijazyčného DVD, které obsahuje tři filmy i rozhovory s filmovými tvůrci jak ve výuce cizích jazyků (AJ, NJ), tak i v průřezovém tématu multikulturní výchova (polský jazyk, maďarský jazyk). Seminář zároveň v této části představí i možnosti elektronického využití dvaceti českých a anglických textů různých odborníků na téma reflexe holocaustu ve filmu a ve zkrácené verzi i v podobě tištěné ve formě vzdělávací brožurky.

Společensko-vědní část se zaměřením na multikulturní a mediální výchovu se věnuje tématu reflexe holocaustu a druhé světové války v dějinách kinematografie se zaměřením na střední Evropu a s ohledem na dějiny umění obecně. Formou projekce a analýzy triptychu filmů se účastníci připraví na vedení diskuse s žáky, protože propojování přístupu mladé a starší generace je důležitým faktorem, který může přispět k potírání projevů xenofobie, rasismu a diskriminace, které se stávají aktuálním problémem naší společnosti. Účastníci semináře se seznámí mimo jiné s hraným filmem Pasažérka (Polsko, 1963, 58 min., oceněn na MFF v Cannes), animovaným filmem Apel (Polsko, 1970, 7 min., oceněn na MFF v Annecy) a dokumentárního Zloprověstné dítě (ČR, 2003, 38 min., oceněn na MFF v

Jihlavě). Všechny uvedené filmy jsou sondou do dějin kinematografie, zrcadlí, jak se s postupem času proměňovaly vzpomínky na válku ve vědomí evropské společnosti na příkladech různých druhů filmů animovaných, dokumentárních a hraných.

3. Forma:

Cyklus seminářů

4. Vzdělávací cíl:

Cílem vzdělávací akce je připravit a motivovat pedagogy k vedení diskuse se žáky a studenty na stále živé téma druhé světové války a reflexi holocaustu, k vyhledávání a aktivnímu zapojování místních pamětníků a expertů z regionu, předat náměty na využití průřezových témat mediální výchova a multikulturní výchova ve výuce dějepisu, literatury a občanské výchovy s cílem zkvalitnit a zpestřit výuku těchto předmětů inovativním způsobem s využitím moderních informačně-komunikačních prostředků.

5. Hodinová dotace:

8 hodin

6. Minimální počet účastníků a upřesnění cílové skupiny:

22 účastníků

Určeno: učitelům na 2. st. ZŠ, G, SOU a SŠ

7. Plánové místo konání:

Centrum vzdělanosti Libereckého kraje, Masarykova 18, Liberec a další pracoviště CVLK.

8. Odborný garant:

RNDr. Robert Gamba

Absolvent Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy Praha (Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, obor matematika - fyzika, 1981 - 1986), státní rigorózní zkouška, (1989). Deset let praxe ředitele Školského úřadu Liberec, devět let praxe vedoucího odboru školství, mládeže a tělovýchovy KÚ Libereckého kraje, v současnosti ředitel Centra vzdělanosti Libereckého kraje - zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Držitel Certifikátu Dokončení struktur a opatření pro zvýšení absorpční kapacity evropských fondů na národní a regionální úrovni, vydalo MMR dne 15. 4. 2004. Od r. 2004 školitel Pedagogického centra Liberec (dnes NIDV Praha) v tvorbě projektů v rámci OP RLZ a OP VK.

9. Materiální a technické zabezpečení:

Video/Dataprojektor se zvukovou aparaturou, notebook s připojením k internetu, DVD a CD přehrávač, ukázky z filmů na DVD, tabule, fixy

10. Způsob vyhodnocení akce:

Standardní závěrečný dotazník CVLK. Metodický motivační dotazník Rady Evropy. Ke každému semináři je vedena prezenční listina, která je spolu s vyhodnocením semináře založena v dokumentech CVLK.

Evaluační třífázový dotazník Rady Evropy a MKČR vyhodnocující zájem v seznamu oslovených škol a školských zařízení; seznamu přihlášených účastníků semináře; seznamu skutečně zúčastněných učitelů, obsahujícího hodnocení kurzu a zájem o jeho implementaci ve vzdělávacím procesu na své škole.

11. Kalkulace předpokládaných nákladů /tabulka/ :

Počet vyučujících lektorů: 3

Počet hodin: 8

Film a škola